

„Zarząd miasta Lublina 1915-1939. Zasady organizacji i funkcjonowania”

W badaniach nad dziejami administracji można zaobserwować wśród historyków prawa i administratywistów, niesłabnące zainteresowanie tematyką samorządu terytorialnego i jego organów. Także problematyka samorządu w okresie międzywojennym, od dawna jest chętnie podejmowana przez badaczy dziejów administracji. Temat niniejszej rozprawy doktorskiej wpisuje się w ten nurt badawczy i stanowi jego kontynuację.

Przedmiotem rozprawy jest Zarząd miasta Lublina jako organ samorządu miejskiego o charakterze wykonawczo-zarządzającym, funkcjonujący w latach 1915-1939. Cezury chronologiczne rozprawy wyznaczają wydarzenia, związane z ewakuacją władz rosyjskich z miasta i objęcia zarządu miastem przez władze okupacyjne najpierw niemieckie (od sierpnia do września 1915r.), a następnie austro-węgierskie i utworzenia tu siedziby Generalnego Gubernatorstwa Lubelskiego. Rozważania zamyka natomiast wybuch II wojny światowej.

Celem rozprawy jest przedstawienie zasad funkcjonowania oraz organizacji Zarządu miasta Lublina, w latach objętych cezurami granicznymi rozprawy doktorskiej. Zamierzeniem było przede wszystkim przedstawienie podstaw prawnych funkcjonowania Zarządu miasta w omawianym okresie oraz zaprezentowanie organizacji i przesłedzenie obsady personalnej jego prezydium. Kolejnym celem pracy było ukazanie formalnoprawnego statusu urzędników miejskich, wchodzących w skład Zarządu miasta Lublina. Wreszcie w dysertacji zostanie przedstawiona organizacja wewnętrzna Zarządu miasta Lublina, a więc struktura organizacyjna Zarządu, organizacja poszczególnych Wydziałów, jak również zasady procedowania i podejmowania decyzji oraz zasady pracy biurowej.

Konstrukcja pracy doktorskiej oparta jest na układzie problemowo-chronologicznym. Podstawowy podział na rozdziały wyodrębniono w oparciu o charakter przedmiotowy. W ramach poszczególnych rozdziałów przyjęto układ chronologiczny. Praca składa się z sześciu rozdziałów, poprzedzonych wstępem oraz z zakończenia.

W pierwszych czterech rozdziałach dokonano przedstawienia Zarządu miasta Lublina w okresie objętym cezurami granicznymi rozprawy. Każdy z rozdziałów został wyodrębniony w oparciu o ramy czasowe, wyznaczone przez obowiązywanie aktów prawnych, stanowiących prawną podstawę działalności Zarządu w omawianym okresie. Dwa pozostałe rozdziały mają charakter całościowy, ponieważ odnoszą do zagadnień, związanych z funkcjonowaniem Zarządu miasta Lublina w latach 1915-1939, a więc w całym okresie objętym cezurami granicznymi rozprawy.

W rozdziale pierwszym przedstawiony został Zarząd miasta Lublina w latach 1915-1918, a więc w okresie okupacji austro-węgierskiej. W rozdziale tym zaprezentowano proces tworzenia samorządu miejskiego przez Lublinian, przy aprobacie władz okupacyjnych. Następnie omówiono organizację prezydium Magistratu miasta Lublina na podstawie Ordynacji miejskiej dla Kielc, Lublina, Piotrkowa i Radomia z 1916 r., charakteryzując skład i zasady powoływania, kompetencje oraz obsadę personalną Magistratu. Kolejne punkty rozdziału zostały poświęcone działalności Zarządu w okresie objętym cezurami granicznymi tego rozdziału oraz kwestiom nadzoru austro-węgierskich władz okupacyjnych nad instytucjami samorządu miejskiego w Lublinie. Rozdział ten zakończyły rozważania dotyczące ukazania stosunku urzędowego władz okupacyjnych do organów samorządu miasta Lublina w omawianym okresie. Za celowością wyodrębnienia i zamknięcia okresu okupacji w odrębnym (pierwszym) rozdziale przemawia fakt, że mimo, iż był to samorząd, to działał pod ciągłym nadzorem władz okupacyjnych, zaś jego główny obszar działalności determinowany był potrzebami toczącej się wojny. Ponadto jego specyfiki należy upatrywać w fakcie, że podstawy prawne samorządu tj. Rozporządzenie Naczelnego Wodza Armii dotyczące ordynacji miejskiej z 1916 r., odnosiło się wyłącznie do czterech wymienionych w nim miast. W swej treści rozdział pierwszy został oparty przede wszystkim o źródła archiwalne odnalezione podczas kwerendy serii „Akta miasta Lublina 1915-1918”, literaturę przedmiotu oraz akty normatywne dotyczące tego okresu.

Rozdział drugi poświęcono ukazaniu organizacji i funkcjonowania Zarządu miasta Lublina w latach 1919-1929, a więc począwszy od wejścia w życie Dekretu o samorządzie miejskim z 1919 r., wprowadzającym nowy ustrój samorządu miejskiego. Rozważania czynione w tym rozdziale kończą się na 1929 roku, który wyznacza początek rządów komisarycznych w mieście. W rozdziale tym przedstawiono podstawowe zasady obowiązywania Dekretu o samorządzie miejskim, organizację prezydium Zarządu miasta Lublina tj. skład, zasady powoływania i kompetencje Magistratu, działającego jako kolegium oraz uprawnienia i obowiązki Prezydenta jako jednoosobowego organu wykonawczego Magistratu. W kolejnych podpunktach zobrazowano relacje Zarządu miasta z Radą Miejską oraz nadzór polityczno-administracyjny nad Magistratem, sprawowany przez organy administracji rządowej. Ostatnie podpunkty poświęcono prześledzeniu obsady personalnej Magistratu w latach objętych cezurami czasowymi tego rozdziału, przypadającymi na okres III i IV kadencji władz miejskich. Rozdział ten został opracowany na podstawie źródeł normatywnych, źródeł archiwalnych, literatury przedmiotu oraz prasy lokalnej.

Rozdział trzeci obejmuje lata 1929-1934 i poświęcony został omówieniu rządów komisarycznych w Lublinie. W tej części pracy przedstawione zostały kwestie dotyczące istoty

instytucji zarządu komisarycznego oraz podstaw prawnych ustanowienia komisarza rządowego na podstawie Dekretu o samorządzie miejskim. Rozważania tego rozdziału kończy ukazanie rządów komisarycznych w Lublinie, sprawowanych przez dwóch Komisarzy: Seweryna Czerwińskiego i Józefa Piechotę. Rozdział ten został opracowany przede wszystkim na podstawie literatury przedmiotu, źródeł archiwalnych oraz na podstawie Dziennika Zarządu miasta Lublina

W rozdziale czwartym przedstawiono organizację i funkcjonowanie Zarządu miasta Lublina w okresie obowiązywania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego z 1933 r., a więc w latach 1934-1939. Rozdział ten rozpoczyna się od rozważań dotyczących przebiegu prac nad unifikacją ustroju samorządu terytorialnego i przedstawienia podstawowych zasad uchwalonej ustawy scaleniowej. Kolejne punkty rozdziału odnoszą się do organizacji Zarządu Miejskiego i przedstawiają skład, zasady powoływania i kompetencje Zarządu Miejskiego jako kolegialnego organu wykonawczo-zarządzającego. Zostały tu także ukazane uprawnienia i obowiązki Prezydenta miasta jako jednoosobowego organu wykonawczego Zarządu Miejskiego. Kolejne punkty rozdziału dotyczą wzajemnych relacji między Zarządem a Radą Miejską oraz nadzoru polityczno-administracyjnego nad Zarządem Miejskim, sprawowanego przez organy władzy państwowej. Ostatnie punkty rozdziału poświęcono przedstawieniu obsady personalnej Zarządu Miejskiego w latach 1934-1939, a więc w okresie przypadającym na VI i VII kadencję władz miejskich. Podstawą opracowania tego rozdziału były źródła normatywne, literatura, Dziennik Zarządu miasta Lublina oraz prasa lubelska.

Rozdział piąty posiada nieco odmienny charakter, ponieważ został poświęcony statusowi prawnemu urzędników miejskich Zarządu miasta Lublina. Rozdział ten rozpoczyna się od omówienia prac nad pragmatyką służbową Zarządu miasta Lublina oraz wskazania charakteru stosunku służbowego pracowników samorządowych zatrudnionych w Zarządzie. W kolejnych punktach rozdziału przedstawiono zasady zatrudniania urzędników w lubelskim Magistracie oraz wyodrębniono przyczyny ustania stosunku służbowego. W dalszej kolejności omówiono uprawnienia i obowiązki urzędników. Rozważania nad statusem formalnoprawnym urzędników Zarządu miasta Lublina kończy ukazanie zasad odpowiedzialności urzędników miejskich oraz zasad podlegania ubezpieczeniom społecznym. Rozdział ten opracowano przede wszystkim w oparciu o źródła archiwalne oraz artykuły, wydane w okresie II Rzeczypospolitej.

Rozdział szósty dotyczy organizacji wewnętrznej Zarządu miasta w latach 1915-1939, a więc w okresie objętym cezurami granicznymi rozprawy. W pierwszej kolejności w rozdziale tym przedstawiono strukturę organizacyjną Zarządu wraz z ukazaniem organizacji wewnętrznej

poszczególnych wydziałów. Kolejne punkty odnoszą się do zasad odbywania posiedzeń i podejmowania uchwał przez kolegium Zarządu oraz ukazania odstępstw od kolegialnego procedowania przez Zarząd. W odrębnym podrozdziale przedstawiono systemy kancelaryjne, obowiązujące w lubelskim Magistracie w omawianym okresie. Rozdział ten w zdecydowanej większości został przygotowany w oparciu o źródła archiwalne, wśród których znalazły się statuty organizacyjne, regulaminy obrad, a także przepisy biurowe i kancelaryjne Zarządu miasta Lublina.

Rozprawę doktorską wieńczy zakończenie, podzielone na dwie części. Pierwsza część zakończenia ma charakter historyczny i traktuje o losach Zarządu Lublina w okresie okupacji niemieckiej. W drugiej części zakończenia dokonano podsumowania oraz zamieszczono wnioski końcowe pracy.